

Katse metsäalan tulevaisuuteen

Riitta Hänninen, Jari Viitanen, Matleena Kniivilä,
Johanna Kohl, Mika Mustonen, Taneli Kolström

Luonnonvarakeskus, Luke

riitta.hanninen@luke.fi

Mhy-luottamushenkilökoulutus “Rivijäsenestä vaikuttajaksi”

Helsinki 11.4.2018

Lähiajan markkinanäkymät edelleen valoisat

Metsäteollisuus:

- Kartongin, sellun ja sahatavaran markkinat vetävät
- Uusia tuotteita kehitteillä, tuotannon volyyymi on vielä pientä

Puun käyttö:

- Biotalousinvestoinnit (kartonki, sellu, sahatavara, biopolttoaineet) ovat nostaneet metsäteollisuuden puun käyttöä 2010-2016: 62,5 milj. m³ /v. → 67, 4 milj.m³ /v.
- Uusia investointisuunnitelmia on paljon, mutta kaikki suunnitelmat tuskin kuitenkaan toteutuvat

Epävarmuus kasvamassa:

- Kauppasodan uhka: Suorat vaikutukset metsäsektorille vähäiset, mutta epäsuorat vaikutukset talouskasvun hiipumisen (Kiina, euroalue) kautta voivat olla merkittäviä
- Geopoliittiset konfliktit ja niihin liittyvä politiikka
- Onko maailmantalous nyt suhdannehuipulla? Keskuspankkien rahapolitiikka?
- Epävarmuuden kasvun psykologiset vaikutukset kuluttajiin ja investointeihin?

Pidemmän aikavälin markkinanäkymät

Globaalien trendien tunnistaminen metsäalan toimintaympäristössä auttaa miettimään alan tulevaa kehitystä, uusia mahdollisuuksia ja haasteita sekä miten haasteisiin voidaan reagoida

- Trendit ja megatrendit heijastuvat kotimaan metsäsektoriin viennin, metsien käytön ja metsiin liittyvän kansainvälisen politiikan kautta
- Trendit ovat jo muuttaneet kotimaan metsäsektoria, mm. investointien kohdentumista, tuotteiden vientiä, metsien käyttöä ja vaikuttaneet metsäpolitiikkaan.
- Tulevaisuudessa jotkut vaikutukset voivat entisestään vahvistua ja jotkut muuttua yllättävään suuntaan uusien trendien ja politiikkatoimien myötä

2040

2030

2020

Vähenevät luonnonvarat

Pula: ruoka, raaka-aineet, puu, energia, vesi

Ilmaston ja biodiversiteetin muutos

Eliöläajien, maatalouden ja ihmisten paineet siirtyä uusille alueille

Muutokset metsissä

Säiden ääri-ilmiöt

Myrskyt

Globalisaatio ja maailmantalous

Aasia, Afrikka
KIINA, Intia, Brasilia
Venäjä?
Kiinan ja Intian teknologinen kehitys

Väestön kasvu
Kaupungistuminen
Kulutustavat, arvot

Eriarvoistuminen
Siirtolaisvirrat

Kilpailu maankäytöstä: ruokaa, puuta, energiaa, vai muuta?

Vähähiilisyys, älykäs kiertotalous

Hiilen varastointi, C-business

Metsien hiilen sidonta

Sivuvirrat

MUOVIN ym fossiilisten korvaaminen mm. puulla
Uudet energianlähteet

Kestävä metsätalous
Metsien käytön muutokset

Metsäsektori

Arvojen muutokset
Metsien omistuksen muutos

Metsiin liittyvät politiikat

YK, EU ja kansallisen tason ilmasto-, energia-, ja biodiversiteettipolitiikat
LULUCF
Kauppa- ja geopoliittiset muutokset
Politiikan yhteensovittaminen

Resurssiviisas biotalous

Uudet biomateriaalit

kemikaalit, biopolttoaineet
Solu-, ja molekyylibiologia, geenipankit

Lääkkeet, tekstiilit, jne.

Perinteiset tuotteet ja palvelut

Puurakentaminen, pakkaaminen
Puu- ja agrosellut, paperit, energia

Virkistys-, matkailu-, ruoka- ja muut ekosysteempipalvelut

Vesi

Digitalisaatio ja työn murros

Metsäteollisuuden murros → teolliset symbioosit
Big data, avoin data, automaatio, robotiikka

Sähköiset palvelut, verkostoissa toimiminen

Älykäs metsäbiomassojen ohjaus

Työvoiman uudet osaamisvaatimukset

Metsien käytön muutos tulevaisuudessa

Ristiriitaisia tavoitteita metsien käytölle:

Puun kysynnän kasvu: Muovin ja muiden synteettisten tuotteiden, energian korvaaminen uusiutuvilla

- Epävarmuuksia: puun saatavuus markkinoille, EU-politiikan kehitys, mm. puun energiakäytön kestävyyskriteerit
- Metsäomistajien preferenssien muutos ja omistusrakenteen sirpaleisuus

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kasvu: haasteena on imagon nostaminen sekä luonnontuotealalla yrittäjyyden kehittäminen

- Metsien ei-puuntuotannollisten seikkojen korostuminen

Metsien merkitys hiilen sidonnassa

Biodiversiteetin säilyttäminen

- ➔ Metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen?
- ➔ Eri intressiryhmien tavoitteiden ja odotusten yhteensovittaminen?

Megatrendit ↔ yhteiskunnan arvojen muutos ↔ politiikka

Arvojen muuttuminen vaikuttaa metsiin liittyviin odotuksiin ja metsien käyttöön

- Kansalaiset, kuluttajat vientimarkkinoilla ja kotimaassa, ympäristöjärjestöt, yritykset, sijoittajat, ulkomaiset sijoitukset, metsänomistajat
- Kaupungistuminen voi etäännyttää kansalaisia metsistä - metsien merkitys?

Metsänomistajien arvopohja, metsäsuhde ja muut tarpeet heijastuvat metsän omistuksen tavoitteisiin ja puunmyyntipäätöksiin

- Vauraudessa varttuneilla sukupolvilla ei-materiaaliset arvot saattavat mennä materiaalistensa edelle
- Tulevaisuuden metsänomistaja?
 - Mitä arvostaa? Painottaako puun- vai muiden ekosysteemipalveluiden tuottamista vai molempia?

Muuttuva metsänomistajakunta

Teollisuuden puuhuolto nojaa Suomessa yksityisiin metsänomistajiin

Metsänomistajakunta muuttuu (kts. esim. Hänninen ym. 2011, Haltia ym. 2017):

- Yhä useampi asuu kaukana metsistään, kaupungistuminen
- Yhä harvempi on taloudellisesti riippuvainen hakkuutuloista
- Yhä useampi korostaa muita kuin puhtaasti taloudellisia arvoja metsiensä hoidossa
- Metsänomistajien keski-ikä nousee
- Yhä useampi ei tunne metsiään eikä tunnista tavoitteitaan

Puun saatavuus heikkenee jos:

metsäammattilaiset eivät tavoita vähemmän aktiivisia ja/tai muita kuin taloudellisia tavoitteita korostavia metsänomistajia, tunnista metsänomistajien tavoitteita ja kykene tarjoamaan tavoitteisiin sopivia hoitovaihtoehtoja

Miksi ette myy tukki- tai kuitupuuta metsistänne?

Haltia & Rämö 2017

Väittämä	Aktiiviset, %	Hiljaiset, %
Metsänhoidolliset syyt eivät edellytä hakkuita	70	47
Odotan parempaa puun hintaa	64	52
Ei ole myytävää puuta	56	42
Puulle ei ole alueella kysyntää	46	30
En halua avohakkuuta metsiini	22	56
En halua raskaita koneita metsiini	19	42
Hakkuiden jälkeen metsä ei ole enää sellainen, millaisena haluan säilyttää	14	37
Marjastus- ja sienestysmahdollisuudet saattaisivat heikentyä	13	34

Kuva: Harri Hänninen, Aktiivinen metsänomistaja, Päättäjien 42. metsäakatemia 11.5.2017.

Aktiivisilla painotuvat metsien hoito ja puumarkkinat, hiljaisilla näiden ohella halu karttaa isoja muutoksia metsien tilassa

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Lähde: Haltia & Rämö. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? PTT raporteja 256

Johtopäätökset

- Megatrendit ja talouskasvu lisäävät puuhun ja metsiin liittyvää perinteisten tuotteiden kysyntää etenkin kehittyvässä maissa – eriarvoistuminen voi eriyttää kulutusta
- Kiinan vaikutus maailmalla ja kasvaa ja heijastuu Suomen metsäsektoriin
- Nopea teknologinen kehitys ja digitalisaatio mahdollistavat uusien puuhun ja metsiin perustuvien tuotteiden ja palveluiden kehittämisen, ts. kotimaan metsäsektorin uudistumisen
 - Metsätaloudessa avoimeen metsätietoon perustuvia digisovelluksia metsänomistajille ja muille toimijoille ollaan kehittämässä: metsävaratiedot, metsäsuunnittelu, puukauppa, jne.
 - auttaa puuraaka-aineen saamista markkinoille, edistää kestäväää metsäbiotaloutta ja on yksi edellytys kiertotalouden toimintaverkostojen kehittämiseksi
 - työvoiman osaamisvaatimukset muuttuvat tulevaisuuden bio-, kierto-, digi-, alusta-, verkosto- yms. talouksissa
- Yhteiskunnan ja metsänomistajien arvojen muutokset & vaikutukset metsäsektoriin
- Kansainvälisessä politiikassa toimiminen ja sopimuksiin vaikuttaminen tärkeää

Lähteitä

- Bittejä ja biomassaa, <http://www.vtt.fi/inf/pdf/visions/2017/V11.pdf>
- Haltia & Rämö. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? PTT raportteja 256
- Hänninen H., Karppinen H., Leppänen J. (2011). Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208. 94 s.
- Metsäsektorin suhdannekatsaus 2017-2018, Luke syksy 2017
- Nilsson, S.& Ingemarson, F. 2017. Global Foresight 2050, Six global scenarios and implications for the forest sector., F. 2017, SLU. 91p. <http://www.sifi.se/wp-content/uploads/2017/09/Global-foresight-2050-1.pdf>
- Rantala, Mustonen, Katila (toim.) 2018. Metsät muuttuvassa maailmassa: Kansainväliset trendit ja keskeiset haasteet. Luken ja Syken taustaselvitys Kansainvälisen luonnonvarapolitiikan yhteistyöverkostolle 2018. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/541129>
- Sitra <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/>

Kiitos!